

โรงเรียนนายทหารอากาศอวุโส
กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

หลักสูตรนายทหารอากาศอวุโส รุ่นที่ ๗๙ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕

หมวดวิชาที่ ๑ การบังคับบัญชาและการบริหาร บฝ.พิเศษ

วิชา นอส.๑๑๑๑ การเขียนเอกสารทางวิชาการ

เรียน น.ท.หญิง หฤทัยทิพย์ ตัณฑเทศ

จัดทำโดย น.ต.จิราณุวัฒน์ เจริญพุทธคุณ

หมายเลข ๗ สัมนนาที่ ๗

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๕

บทคัดย่อ

มนุษย์ที่รวมกันอยู่เป็นหมู่คณะ ที่มีทั้งหญิงและชาย ตั้งภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นประจำเป็นเวลานานพอสมควร พอเรียนรู้และปรับปรุงตนเองแต่ละคนได้และประกอบกรงานเข้ากันได้ดี มีความสนใจร่วมกันในสิ่งอันเป็นมูลฐานแห่งชีวิต มีการครองชีพ ความปลอดภัยทางร่างกายก็เป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม มนุษย์ที่รวมกันเป็นคณะตามเงื่อนไขที่กล่าวมานี้ เรียกว่า “สังคม”^{*} แต่เมื่ออยู่ร่วมกันด้วยกัน จนกลายเป็นสังคมที่ดีนั้น จะต้องมีการเกณฑ์ข้อบังคับเพื่อให้คนในสังคมมีความสุข เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวเกิดจากตกลงร่วมกันของคนในสังคม ในรูปจารีตประเพณีของคนในสังคมนั้น ๆ และพัฒนาไปถึงกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จนกลายเป็นกฎหมาย ที่มนุษย์หรือคนในสังคมนั้นต้องเคารพ ยึดถือปฏิบัติเพื่อใช้ชีวิตร่วมกันคนอื่น ๆ ในสังคม กฎหมายจึงเป็นกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมจะต้องเคารพและปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งที่เป็นเรื่องการค้าเนินชีวิตทั่วไปในการปฏิบัติงานก็ตาม

ผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำในองค์กรต่างๆ จึงจำเป็นต้องเข้าใจกฎหมายเพื่อใช้ในการปกครองบังคับบัญชา บุคคลากรในองค์กร ให้ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนด

คำสำคัญ กฎเกณฑ์ข้อบังคับ จารีตประเพณี

* เสถียร โกเศศ. https://www.baanjomiyut.com/library/social_sciences/08.html

กฎหมายกับการบังคับบัญชา

ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ที่มีหน้าที่บริหารองค์กรเพื่อไปสู่เป้าหมายที่หน่วยงานนั้นได้ตั้งเป้าไว้แล้ว ยังมีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาบุคคลากรซึ่งปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ ให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมอย่างสงบสุข ภายใต้อาณัติของบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อบังคับในองค์กรต่างๆ โดยกฎหมายที่ผู้บังคับบัญชาควรทราบ มีทั้งที่เกี่ยวข้องชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน กฎหมายเกี่ยวกับการทำงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการทหารโดยเฉพาะรายละเอียดดังนี้

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่า การกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใด เป็นความผิดและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติห้ามมิให้มีการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือบังคับให้มีการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องได้รับโทษ^๒ โดยกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชาทางทหารควรทราบแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

๑. กฎหมายอาญาทั่วไป

กฎหมายอาญา เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการกระทำความผิดในทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นทหารหรือไม่ก็ตาม โดยแบ่งเป็น ชีวิต คือการห้ามมิให้มีการฆ่ากัน ร่างกาย ห้ามมิให้มีการทำร้ายซึ่งกันและกัน ทรัพย์สินห้ามขโมยของของผู้อื่น และชื่อเสียงห้ามทำให้เกิดความเกียติขังหรือดูถูกซึ่งกันและกัน โดยผู้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายอาญากำหนดไว้ และจะต้องสอดส่องในการปฏิบัติตนของผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ให้กระทำการที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่ไม่มีการทำร้ายร่างกายกัน ขโมยของกันในที่ทำงานทั้งทรัพย์สินของเพื่อนร่วมงานและทรัพย์สินของที่ทำงาน รวมทั้งจะไม่กล่าวดูถูกซึ่งกันและกัน นอกจากสอดส่องดูแลแล้ว จะต้องให้ความรู้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเรื่องความผิดอาญาอีกด้วย

๒. กฎหมายอาญาทหาร

กฎหมายอาญาทหาร เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวข้องกับบุคคลประชาชนทั่วไป และผู้ที่เป็นทหารกองประจำการที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะ มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองป้องกันความมั่นคงของรัฐหรือของประเทศ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะดังนี้

๒.๑ ลักษณะความผิดที่บุคคลประชาชนทั่วไปและผู้ที่เป็นทหารกองประจำการ สามารถเป็นผู้ที่กระทำความผิด เช่น ผู้ใดเป็นราชศัตรู และมันปลอมตัวลวงเข้าไปใน ป้อม ค่าย เรือรบ หรือ สถานที่ใด ๆ อันเป็นของสำหรับทหาร, ผู้ใดปิดบังซ่อนเร้นหรือช่วยราชศัตรู, ผู้ใดยุยงหรือข่มขืนใจ หรือสมคบกันเพื่อยุยงหรือข่มขืนใจให้ผู้บังคับ กองทหารใหญ่น้อย ป้อม ค่าย เรือรบ หรือสถานที่อย่างใด ๆ ของทหาร หรือผู้ใดหมิ่นประมาทหรือขู่เชิญว่า จะกระทำความร้ายแก่ทหารยามรักษาการก็ดี หรือแก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่ก็ดี ผู้นั้นยอมมีความผิดตามที่กฎหมายกำหนด

๒.๒ ลักษณะความผิด...

^๒ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค ๑ : หจก.จิรรัชการพิมพ์, ๒๕๔๙. หน้า ๑.

๒.๒ ลักษณะความผิดเฉพาะผู้ที่เป็นทหารกองประจำการเท่านั้นที่ เป็นผู้กระทำความผิดได้ เช่น ผู้ใดเป็นทหาร ถ้ามันมิได้มีเหตุอันสมควรที่จะกระทำได้และมันบังอาจ ทำลายหรือละทิ้งเครื่องศาสตราวุธ, ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้อยู่ยามรักษาการก็ดี ท่านมอบหมายให้กระทำ การตามบังคับหรือคำสั่งอย่างใด ๆ ก็ดี ถ้าและมันละทิ้งหน้าที่นั้นเสีย หรือ ผู้ใดเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน ชั้นนายสิบ ชั้นจ่า หรือ เป็น พลทหารก็ดี ถ้าและมันขาดจากหน้าที่ราชการ ๑๕ วัน ท่านก็ว่ามันมีความผิดฐานหนีราชการ ทหารผู้นั้นยอม ความผิดตามกฎหมายอาญาทหารและต้องรับผิดตามที่กฎหมายกำหนด

เห็นได้ว่า กฎหมายอาญาทหาร มีลักษณะความผิดที่บุคคลประชาชนทั่วไปและผู้ที่เป็น ทหารกองประจำการ หรือ ลักษณะความผิดเฉพาะผู้ที่เป็นทหารกองประจำการเท่านั้น เป็นความผิดที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงของรัฐหรือของประเทศที่จะต้องรักษาไว้ถึงประชาธิปไตย ผู้บังคับบัญชาทางทหารจึงเป็นจะต้อง เข้าใจถึงจะสามารถทราบถึงผู้กระทำความผิดทั้งที่เป็นบุคคลประชาชนทั่วไป หรือผู้ที่เป็นทหารกองประจำการ รวมทั้งผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ที่จะทำให้สามารถนำตัวมาดำเนินคดีในทางกฎหมายนั้นได้

๓. วินัยทหาร

วินัยทหาร คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร ซึ่งทหารทุกคนจักต้อง รักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด จักต้องรับทัณฑ์และอาจต้องถูกปลดจาก ประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร^๓ เป็นกฎเกณฑ์ที่บังคับใช้เฉพาะทหารกองประจำการ เพื่อให้ทหาร ประพฤติปฏิบัติไป ให้ดำรงไว้ถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเป็นหนึ่งเดียวกันของกองทัพ โดยกำหนด ถึงแนวทางในการปฏิบัติตนและความผิดที่สามารถลงโทษสำหรับผู้ปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง โดยยกตัวอย่าง กำหนดไว้ ๙ ข้อ ดังนี้

- ดื้อ ขัดขืน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- ไม่รักษามารยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร
- ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ทหาร
- เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ
- กล่าวคำเท็จ
- ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร
- ไม่ตักเตือนสั่งสอนหรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ
- เสพเครื่องดองของเมาจนถึงเสียกิริยา

ทั้ง ๙ ประการ เป็นเครื่องมือให้ผู้บังคับบัญชาทางทหารเพื่อใช้ในการกำกับดูแล ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

๔. กฎหมายแพ่ง...

^๓ มาตรา ๔ พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.๒๔๗๖

๔. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายแพ่ง คือ กฎหมายว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล เช่น เรื่องสภาพบุคคล ทรัพย์สิน นิติกรรม ครอบครัว และมรดก เป็นต้น การกระทำผิดทางแพ่ง ถือว่าเป็นการละเมิดต่อบุคคลที่เสียหายโดยเฉพาะไม่ทำให้ประชาชนทั่วไปเดือดร้อนอย่างการกระทำผิดอาญา

กฎหมายพาณิชย์ คือ กฎหมายว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล อันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการเศรษฐกิจและการค้า โดยวางระเบียบเกี่ยวพันทางการค้าหรือธุรกิจระหว่างบุคคล เช่น การตั้งหุ้นส่วนบริษัท การประกอบการรับขน และเรื่องเกี่ยวกับตัวเงิน (เช่น เช็ค) กฎหมายว่าด้วยการซื้อขาย การเช่าทรัพย์สิน การจำนอง การจำนำ เป็นต้น^๔

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากพิจารณาในเบื้องต้นอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการบังคับบัญชา แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกลงไป จะพบว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับบัญชา เนื่องจากผู้ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาเอง จะต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อสินค้า การดูแลครอบครัว การรับมรดก หรือ การเข้าซื้อรถยนต์ ฯลฯ .ในการบังคับบัญชา จำเป็นจำต้องดูแลเรื่องดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา ที่อาจจะส่งผลถึงการปฏิบัติงานได้ อีกทั้งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในบางเรื่อง อาจจะส่งผลถึงสถานภาพในการทำงานที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาจะต้องตั้งกรรมการสอบสวน และถึงขั้นพ้นสภาพจากการทำงานได้ ยกตัวอย่างเช่น การเป็นหนี้ของผู้ใต้บังคับบัญชา หากหนี้้นั้นไม่สามารถชำระหนี้้นั้นได้ จนกลายเป็นผู้ล้มละลาย นั้นเอง

๕. กฎหมายปกครอง

ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ อธิบายว่า กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายที่กำหนดสถานะและความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองกับประชาชน^๕

ดร.อมร จันทรสมบูรณ์ ได้อธิบายความหมายของกฎหมายปกครองไว้ว่า “กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายมหาชนและเป็นกฎหมายที่รัฐจัดระบบบริการเพื่อจัดการบริการ สาธารณะให้แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม ขอบเขตของกฎหมายปกครองจึงกว้างขวางมากยิ่งขึ้นไปกว่ากฎหมาย อาญาและกฎหมายแพ่ง กฎหมายปกครองได้แก่ พระราชบัญญัติและกฎหมายทุกฉบับที่กำหนดอำนาจและ หน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจและอำนาจหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบข้าราชการทุกประเภท^๖

จากความหมาย...

^๔ ส่วนนิติการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. <https://dla.wu.ac.th/th/archives/3782>

^๕ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. กฎหมายมหาชน เล่ม ๑ : วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, พ.ศ.๒๕๓๘. หน้า ๒๐. จาก <https://www.law.cmu.ac.th>

^๖ ภคิน พลกุล. เอกสารประกอบการบรรยาย “หลักกฎหมายปกครองไทย” ในโอกาสการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องกฎหมายปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและของไทย วันที่ ๑๙-๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๕ สำนักงานศาลปกครอง หน้า ๑. จาก <https://www.law.cmu.ac.th>

จากความหมายขึ้นต้น กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายในการใช้อำนาจของรัฐซึ่งกำหนดให้ องค์กรของรัฐสามารถดำเนินการอะไรได้หรือไม่ได้ กำหนดระยะเวลา และวิธีปฏิบัติ รวมถึงความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องรับผิดชอบ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.๒๕๓๙ บัญญัติถึงการกระทำใดของเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อเกิดความเสียหายเป็นความผิดของหน่วยงาน หรือความผิดของเจ้าหน้าที่นั้น หรือ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ บัญญัติถึง วิธีการสอบสวนเจ้าหน้าที่กระทำความผิดในทางปกครอง กำหนดให้แจ้งข้อกล่าวหา สิทธิการโต้แย้งคำกล่าวหา การออกคำสั่งทางปกครอง ระยะเวลาและวิธีการในการใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง เป็นต้น ผู้บังคับบัญชาจึงจำเป็นต้องเข้าใจเรื่องกฎหมายปกครองดังกล่าว ในการออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องในการปฏิบัติงาน รวมทั้งหากผู้ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดจนตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาจะต้องแจ้งสิทธิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อกล่าวหา หรือให้สิทธิในการโต้แย้ง ฯลฯ มิฉะนั้นอาจจะทำให้กระบวนการที่ทำงานไม่ถูกต้องและเป็นธรรมจนทำให้เกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติทั้งตัวเองและผู้ใต้บังคับบัญชาได้

ผู้บังคับบัญชาจึงจำเป็นต้องทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการบังคับบัญชาทั้งในการปฏิบัติงานโดยตรง และการปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี การให้ความรู้และสอดส่องดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อส่งต่อขวัญกำลังใจและการปฏิบัติงานเพื่อให้หน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์หลักขององค์กรนั้นได้

บรรณานุกรม

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. กฎหมายมหาชน เล่ม ๑ : วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชน
ยุคต่างๆ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติ ธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, พ.ศ.๒๕๓๘. หน้า ๒๐. จาก
<https://www.law.cmu.ac.th>

ภคิน พลกุล.เอกสารประกอบการบรรยาย “หลักกฎหมายปกครองไทย”.ในโอกาสการสัมมนาทางวิชาการ
เรื่องกฎหมายปกครองของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมันและของไทย วันที่ ๑๙-๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๕.
สำนักงานศาลปกครอง.หน้า ๑. จาก <https://www.law.cmu.ac.th>

เสถียร โกเศศ. https://www.baanjomyut.com/library/social_sciences/08.html

เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค ๑ : หจก.จิรัชการพิมพ์, ๒๕๔๙. หน้า ๑.

ส่วนนิติการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. <https://dla.wu.ac.th/th/archives/3782>
